

BREXİT'İN TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİ KONUSUNDA DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Analiz No : 2019 / 35

16.12.2019

Birleşik Krallıkta 12 Aralık 2019da yapılan erken genel seçimlerde Boris Johnsonın liderliğindeki Muhafazakâr Parti tek başına hükümet kurmak için gereken çoğunluğu elde ederek birinci parti olmuştur. Bu başarı, Muhafazakâr Parti için 1987den beri elde ettiği en büyük seçim başarısı olarak tarihe geçmiştir[1]. Ancak tarihi gelişmeler bununla kalmamıştır. Seçimin tarihte iz bırakacak diğer bir sonucu ise Jeremy Corbyn liderliğindeki İşçi Partisinin 1935 yılından beri seçimlerde aldığı en büyük hezimeti teşkil etmesi olmuştur. Birleşik Krallık seçimlerinden galip çıkan Boris Johnsonın seçim başarısını kutluyoruz.

Birleşik Krallıkta yapılan erken seçimleri irdelemek gerekirse, seçim sonuçları tüm dış gözlemcilerin de mutabık kaldığı gibi yeni bir Brexit oylaması olarak değerlendirilebilir. Eğer böyle değerlendirilirse İngiliz halkının Brexitten yana kararlı olduğu sonucuna da varılabilir. Seçim sonuçları İngiliz halkının açık bir şekilde Avrupa Birliği (AB)nden çıkmak istediği şeklinde de yorumlanabilir. Birleşik Krallık, ABden çıkma konusunda bu kadar kararlıysa burada ABnin kendine sorması gereken bir soru vardır; Biz nerede yanlış yaptık da Birleşik Krallık Birlikten çıkmak istiyor? Avrupa Birliği organlarının bu konuyu masaya yatırmasında yarar vardır. Bu noktada, Avrasya İncelemeleri Merkezi olarak, Brexitle bağlantılı olarak ABnin Türkiyeye karşı yaptığı yanlışlar üzerinde durmakta yarar görüyoruz.

Birlik içinde İngilteredekine benzer AB-karşıtı görüşler hızla büyümeye devam ederken, AB için stratejik öneme sahip Türkiyenin maruz kaldığı muamele de Türkiye AB ilişkilerinin yeni bir yaklaşımla gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürtmektedir. ABnin Türkiyeye yaklaşımında yaptığı engelleyici yanlışlıklar bağlamında ilk göze çarpanlar şunlardır:

GKRYnin AB Üyeliği

Türkiyenin hassasiyetleri hiçe sayılarak Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin (GKRY) 2004 yılında AB'ye tüm adayı temsil etmek suretiyle kabul edilmesi bizzat ABnin kendi ilkelerini çiğnemek pahasına gerçekleşmiştir. AB ilk defa uluslararası bir uyuşmazlığa dahil olan bir ülkeyi üye yapmakla kendi koyduğu bir kuralı açıkça ihlâl etmiştir.

Bu yanlış kararın Türkiye açısından pratik bir sonucu bulunmaktadır. Bilindiği gibi, AB katılım anlaşmasının her üye devletçe onaylanması gerekmektedir. ABnin ve Türkiyenin karşılıklı tüm beklentileri karşılanmış olsa dahi, yalnız GKRY anlaşmaya onay vermese bile Türkiyenin AB üyeliği olumlu sonuçlanmayacaktır[2]. Bu sürece ilişkin çok ve çeşitli açıklamalar, GKRYnin üyeliğinin meşruiyetini ilk yıllardan beri gündeme getirmektedir. Bu alanda ilk pişmanlık işareti ABnin o zamanki Genişlemeden sorumlu Komiseri Verheugenden gelmiştir. GKRYnin katılım sürecinde her ne pahasına olursa olsun GKRYnin ABye üye olacağını ısrarla söyleyen adıgeçen yapılan hatayı en erken anlayanlardan olmuştur. Bu tip itiraflar zaman içinde devam etmiştir. 2009 yılında France24, 2004'te Rumların Birleşmiş Milletlerin (BM) planına hayır dediklerini ve sonra AB'ye tam üye olduklarına dikkati çekerek AB'nin GKRYyi üye yapmakla büyük bir hata işlediği görüşünü ifade etmiştir[3]. İngiltere Dışişleri Eski Bakanı Jack Straw ise, GKRYnin ABye üye olmasına izin vererek büyük bir hata yaptık. Bu durum Rumların eline daha çok kart verdi.[4] Ve nihayet, AB cephesinden Avrupa Parlamentosu Türkiye eski Raportörü Kati Piri 2019 yılı içinde daha önce söylediklerini yineleyerek, Başlangıçta gerçekten müzakere etmiyor olmamız Türkiyenin hatası değildi. ABnindi. Zira, GKRYnin blokajı söz konusuydu. Bir ülke müzakerelerin tümünü veto edebildi.[5]

GKRY ve Fransanın Fasılları Bloke Etmesi

Türkiyenin AB ile üyelik müzakerelerine başladığı 2005ten bu yana 35 fasıldan ancak 16sı açılabilmiştir. Diğer fasıllar Fransa ve GKRY'nin engellemeleri ve ayrıca Ankara Anlaşmasına Ek Protokol kaynaklı nedenlerle açılamamıştır. Fransa ve GKRY'nin engellemelerinde AB ile ilgisi olmayan tamamiyle siyasi nedenler rol oynamaktadır.

AB Üyelik Sürecini Zedeleyen Konu: Ermeni İddiaları

Tek yanlı ve tarihi çarpıtan Ermeni iddiaları Türkiye için yalnız AB konusunda değil, küresel ölçekte önemli bir dış politika sorunudur. Ermeni meselesinin tarihsel, hukuksal, siyasal, kültürel, ekonomik, psikolojik açılardan yetkili ve uzman araştırmacılar tarafından iyi değerlendirilmesi ve tartışılması gerekmektedir. Bu konuda Türkiyenin güçlü tezlerine rağmen Ermeni diasporasının uzun yıllardır gerçeği yansıtmayan etkin faaliyetleri Batı kamuoyunun gündemini meşgul etmektedir. Bu konunun bir tarafı olarak Türkiyenin de adaletli bir şekilde kendini ifade etmesine izin verilmesi gerekir. Tarihi belgeleri tahrif eden sözde bilim insanlarının bilimden ve düşünmekten uzak yaklaşımları yerine uluslararası örgütlerin adil bir platform hazırlamaları beklenmektedir. Türkiye, hukuki, tarihi ve siyasal olarak gerçekleri ortaya koyabilmektedir. Oysa Türkiyenin bir tarih komisyonu kurulması yönündeki tarafsız önerileri dahi reddedilmektedir. Kuruluş metninde

adaletten bahseden ABnin, Türkiyeye karşı izlediği, gerçekte ne olduğunu araştırmadığı, yalnız tek tarafı dinlediği 1915 olayları konusundaki tutum adil olmaktan çok uzaktır. Asılsız iddiaların gölgesinde Fransada Ermeni soykırımı yoktur denmesinin suç sayılması konusunda sesini çıkarmayan AB, sakat adalet anlayışını ortaya koymuştur.

Bu alanda 2015te Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) en üst düzey dairesi olan Büyük Dairenin, Perinçek-İsviçre davası ilgili verdiği nihai karar önemli bir gelişme teşkil etmiştir. Oy çokluğu (7e karşı 10 oy) ile Büyük Daire, İsviçrenin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) ifade özgürlüğü ile ilgili olan 10. Maddesini ihlal ettiğine, dolayısıyla "Ermeni soykırımı yoktur." demiş olan Doğu Perinçekin ifade özgürlüğünün kısıtlanamayacağına karar vermiştir[6].

Müzakerelerin Geçici Olarak Durdurulması Kararı

24 Kasım 2016 tarihinde ise, zaten ilerlemeyen AB müzakerelerinin geçici olarak durdurulması kararı Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmişti[7]. AB tarafından ayrıca tam üyelik müzakerelerinin askıya alınmasının sonrasında, 26 Haziran 2018de de Gümrük Birliği güncellemesi müzakerelerinin başlatılmasının ön görülmediği belirtilmiştir[8]. Temmuz 2019da ise, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, geri kabul anlaşmasının ve vize serbestisinin aynı anda yürürlüğe gireceğinin kararlaştırılmış olduğunu, geri kabul anlaşmasına göre, Türkiyenin, kendi topraklarından geçen sığınmacıları geri almayı, ABnin de Türkiyeye mali yardım yapmayı taahhüt ettiğini, ayrıca ABnin Türkiyeye vize serbestisi tanıyacağını taahhüt ettiğini, ancak bu sözünü tutmadığını, dolayısıyla geri kabul anlaşmasının askıya alındığını açıklamıştır[9]. Türkiyenin maruz kaldığı tüm olumsuz gelişmelere rağmen, Avrupa Birliği (AB) Komisyonunun Göç, İçişleri ve Vatandaşlıktan Sorumlu Üyesi Dimitris Avramopuolos, Türkiyesiz AB düşünülemeyeceğini, yukarıdaki iki konunun çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Adıgeçen Türkiye makamlarının vize serbestisinin gerçekleşmediği için eleştiride bulunmasını anlayışla karşıladığını, bunun haklı bir eleştiri olduğunu söylemiştir[10].

Batı Balkanlar

Üyelik müzakereleri süreci bu kadar çok darbe almışken, coğrafi olarak da Türkiyenin ABden ve hatta Balkanlardan uzaklaştırılmaya çalışıldığını görmekteyiz. Bunun en belirgin örneği sıklıkla Batı Balkanlar ifadesinin kullanılmasıdır. Batı Balkanlar ifadesi kendi başına yanlış bir ifadedir. Türkiye, Balkanların bir parçasıdır, Balkan coğrafyasına aittir. Türkiyenin AB üyesi olmasını engellemenin başka bir ifade şekli olan Batı Balkanlar, bilhassa Yunanistanın AB üyeliğini takiben (1981), Bulgaristan ve Romanyanın da AB üyeliklerinin gerçekleşmesiyle AB yetkililerince sıklıkla kullanılmaktadır. AVİM olarak, Batı Balkanlar ifadesinin Türkiyeyi Avrupadan hatta Balkanlardan uzaklaştırmak için kullanıldığı kanısındayız. Bu gözlem boşa değildir. Nitekim AB'nin 29 Mayıs 2019 tarihli Batı Balkanlar ve Türkiyede Reformlar: Yıllık Değerlendirmeler ve Öneriler başlıklı raporunda, Dış İşleri ve Güvenlik Politikasından Sorumlu Yüksek Temsilci / Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Federica Mogherini, Batı Balkanların Avrupa demek olduğunu, gelecekte ise daha güçlü bir

AB için, ABnin parçası olacağını söylemiştir[11]. Diğer bir deyişle, güncel rapordaki ifade şu anlama gelmektedir; Yunanistan 1981de ABye üye olduktan sonra geri kalan Balkan ülkeleri, (Slovenya, Hırvatistan, Eski Yugoslavya, Arnavutluk, Romanya ve Bulgaristan dışında kalan kısım) yani Türkiye Doğu Balkandır. Batı Balkanlar denildiği zaman akıllara Türkiye gelmemelidir. Oysa Türkiye Balkanların ve Avrupanın ayrılmaz bir parçasıdır. Coğrafi gerçekler Avrupa Birliğinin beğenmesi ya da beğenmemesine bağlı olarak değişiklik gösteremez.

ABnin Doğu Akdenizdeki Adaletsiz Tutumu

Coğrafya açısından değerlendirmeye devam ettiğimizde ise Doğu Akdenizde Türkiyenin uluslararası anlaşmaları ihlal etmediği halde, yasa dışı bir şekilde davrandığının söylenmesi de başka bir konudur. ABnin hatırlaması gereken bir diğer nokta ise Münhasır Ekonomik Bölge ilân edilebilmesi için bölge ülkelerinin aralarında anlaşma yapmaları gerekliliğidir. Türkiye bu gerekliliğe uygun olarak bölge ülkelerinden olan Libya ile uluslararası hukuka uygun deniz yetki alanları sınırlandırmasına dair mutabakatı imzalamıştır. Usulen böyle olması gerekmektedir. Yasa dışı bir anlaşma yapıldığını söylemek doğru değildir. AB burada Türkiye ve Libya arasındaki anlaşma için yok hükmündedir ifadesini kullanmıştır[12]. Dahası ABnin Akdeniz'de deniz yetki alanlarının belirlenmesinde söz sahibi olmadığını hatırlatmak gerekmektedir. Nitekim AB, GKRYnin tüm adayı temsil ettiği iddiasıyla çokuluslu şirketler ve bölge ülkesi olmayan bazı ülkelere araştırma ve sondaj ihaleleri vermesine ses çıkarmamıştır. Açık bir şekilde ABnin uluslararası hukuku yorumlamakta tarafsız ve tutarlı olmadığı görülmektedir.[13]

1963 Ankara Anlaşması ile Türkiye ile stratejik bir ilişki başlatacak kadar uzak görüşlü davranabilmiş AB şimdilerde Türkiyeyi tampon bölge olarak görmekte, Orta Doğudaki çatışmalara bağlı olarak Türkiyeye sığınacak insanları, Güvenlik Stratejisi belgesinde bir "sorun" olarak değerlendirebilmektedir. Halbuki, çoğu güvenlik uzmanına göre, NATO üyesi Türkiyenin dışarıda bırakılmak yerine ortak güvenlik ve savunma politikasına katkıda bulunabilecek bir ülke olarak görülmesi kaçınılmaz bir zarurettir.[14]

Türkiyenin AB tam üyeliği konusunda önüne çıkarılan tüm bu engeller göz önünde bulundurulduğunda, ABnin Türkiyeye taahhütlerine sadık olduğunu söylemek mümkün değildir. Yukarıdaki hususlar ışığında Türk kamuoyu, kendi içinde tutarlı olmayan, kendisini duvarlar içine kapayan, Avrupa içinde tek taraflı ayrımcılık yapan bir topluluktan kopmalar olmasını pek de şaşırtıcı bulmamaktadır.

[1] İngiltere Seçimleri: Muhafazakârların Seçim Zaferi, İşçi Partisinin Tarihi Yenilgisi, *bbc.com*, 13 Aralık 2019, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50779488

[2] Hüseyin Pazarcı, *Türk Dış Politikasının Başlıca Sorunları*, Turhan Kitabevi: Ankara, 2015, s. 295

[3] France24: Kıbrısın ABye Alınması Büyük Hataydı, *Kıbrıs Postası*, 2 Haziran 2009, https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n25089-France-24-Kibrisin-ABye-alinmasi-buyuk-bir-hataydi

[4] Kıbrısın AB Üyesi Olması Büyük Bir Hataydı, *haberler.com*, 17 Şubat 2017, https://www.haberler.com/kibris-in-ab-uyesi-olmasi-buyuk-bir-hataydi-9275578-haberi/

[5] Kati Piri: Bu Türkiye ve Bu AB ile üyelik mümkün değil, *dw.de*, 15 Mart 2019, https://www.dw.com/tr/kati-piri-bu-türkiye-ve-bu-ab-ile-üyelik-mümkün-değil/a-47937388-0

[6] Aslan Yavuz Şir, Aihm Perinçek-İsviçre Davası: Büyük Daire Doğu Perinçek Lehine Karar Verdi, *avim.org.tr*, 14 Ekim 2015, https://avim.org.tr/tr/Yorum/AIHM-PERINCEK-ISVICRE-DAVASI-BUYUK-DAIRE-DOGU-PERINCEK-LEHINE-KARAR-VERDI

[7] Avrupa Parlamentosu Türkiye ile İlgili Müzakere Kararını Açıkladı, *BloombergHT.com*, 24 Kasım 2019, https://www.bloomberght.com/haberler/haber/1949611-avrupa-parlamentosu-turkiye-ile-ilgili-muzakere-kararini-acikladi

[8] Türkiye-AB Tarihinde Önemli Tarihler (1959-2019), *ab.gov.tr*, 17 Temmuz 2019, https://www.ab.gov.tr/siteimages/kronoloji-trkce-17.07.2019.pdf

[9] Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, AB ile Yapılan Geri Kabul Anlaşmasının Askıya Alındığını Açıkladı, *Medyascope*, 22 Temmuz 2019, https://medyascope.tv/2019/07/22/disisleri-bakani-cavusoglu-geri-kabul-anlasmasi-ve-vize-serbestesi-ayni-anda-yururluge-girecek-geri-kabul-anlasmasini-askiya-aldik/

[10] Avramopoulostan Milliyete özel açıklama: Türkiyesiz bir AB düşünülemez, *milliyet.com.tr*, 10 Ağustos 2019, http://www.milliyet.com.tr/dunya/avramopoulostan-milliyete-ozel-aciklama-turkiyesiz-bir-ab-dusunulemez-6014468

[11] Reforms in the Western Balkans and Turkey: annual assessments and recommendations, *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations*, 29 Mayıs 2019, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/news/reforms-western-balkans-and-turkey-annual-assessments-and-recommendations_en

[12] EU Leaders Set To Reject Turkey-Libya Maritime Border Deal, *Associated Press*, 12 Aralık 2019, https://apnews.com/b17976732692112fb4b93542b704ba3c

[13] SC-76, 13 Aralık 2019, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoyun Avrupa Birliği Konseyinin Ülkemizle İlgili İfadeleri Hakkındaki Soruya Cevabı, *mfa.gov.tr*, 13 Aralık 2019, http://www.mfa.gov.tr/sc_-76_-avrupa-birligi-konseyi-nin-ulkemizle-ilgili-ifadeleri-hk-sc.tr.mfa

[14] Hüseyin Pazarcı, *Türk Dış Politikasının Başlıca Sorunları*, Turhan Kitabevi: Ankara, 2015, s. 295.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "BREXİT'İN TÜRKİYE AB İLİŞKİLERİ KONUSUNDA DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2019 / 35. Aralık 16. Erişim Ekim 30, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Analiz/BREXIT-IN-TURKIYE-AB-ILISKILERI-KONUSUNDA-DUSUNDURDUKLERI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır